Norman Károly

Múlt idők strandja

(Részlet az „A titokzatos ház” című, készülő regényből)

Halad Solomon a meghittség, az otthon világa felé, ahogy a délután is előrehalad. Valahol a dombhát mögött lenyugodni készül a nap. Lassan már csak az ég az igazi szín a késő őszi, szürkülő-sötétedő gerinc fölött. Közeledik a téli világ, amikor a hófehér és a bazaltszürke cserjeszín fölötti, fakókék távlatban varjak köröznek.

Hajlamos rá az ember, hogy untig ismertnek és véglegesnek vegye az otthoni tájat, a hazavezető utca végső szakaszát, kerítéseivel, sövényeivel, házaival, amelyekbe talán mindig máskor járnak haza, mint ő, s ezért látja örökké néptelennek. A véglegesen lezárt, rozsdás kertkapukat, amelyek a több mint tíz év előtti, első emlékeiben épp olyanok, mint most, s amilyenek a jövőben is lesznek. Az ember örök jelenben él, önmagának itt és most tudatában, amihez ezek a házak, kerítések, a som-, orgona-, kökény- és szedercserjés domboldalak az évszakok rendjében a változó színű, állandó díszletet jelentik. Úgy lehet, mögöttük is van világ, talán érdemes volna is a megismerésre, de ugyan mi vetné fel ennek a lehetőségét, a szükségességről nem is szólva? Solomonban korábban föl sem merült a kérdés, kik lakhatnak az út menti házakban, mi lehet az átláthatatlan sövények mögött, micsoda kissé szabálytalan, kovácsolt felirat maradványa ível az egyik rozsdás kapu felett.

„....I.S..AND” – hiszen vannak ilyen nevek, az egykori tulajdonos mondjuk STREISAND lehetett, Solomon még hozzá is ragasztotta a már eltűnt STRE betűket, épp el is férnének; ha kérdik tőle, mi van ama kapu felett, bizonyossággal állítja, Streisand, hiszen az elméjében képként látja, amiként a valóságban is koronázza a kaput; az I és S között is, az S és A között is nagyobb a hézag, mint az AND betűi között. Szépen kikovácsolták, de szabályosan elhelyezni már nem tudták, talán nem volt igazi gazdag ember az a Streisand, akinek az egykori nyaralója a kerítés tömör sövényfala mögött rejtőzhet, talán megvette a betűket, és maga rögzítette fel. Épp, ahogyan Solomon tette volna a helyében, ez tehát rendben van. Az ilyen egyedi szabálytalanságok a valósághoz tartoznak, amiként a viseltes ruha szakadásai, a sokszor olvasott könyv szamárfülei.

A lenti, távoli nagyváros kíméletlen, mérnöki pontossága inkább kelti a valószerűtlenség érzetét. Ha odalent jártak, kicsit félve kémlelt be a kapukon, ahonnan bármi és bármikor előjöhetett, és sokszor jött is; nem lehetett előre tudni, micsoda, karneváli társaság, egyszer egy márványkapu alól igazi ló léptetett elő. A Városban bármi előfordulhat.

Itt, a Hegyen nem. Ez a STREISAND kertkapu, itt, örökké beláncolva marad, egykori tulajdonosát talán elsodorta a Sors. A tél vakító havában feketéllő kapu túloldala is jól látható, a bozótig. Tavasszal izgalmasan kizöldül a kapu, ki törődik azzal, ami mögötte lehet, a szemet lenyűgözi a vadszőlő- és szederlevelek pöndörödése. A nyár melegében a kerítés sötétlő bejáratán végképp nem lehet belátni a dús levelektől. Egyedül a levélhullató, késő ősz ad esélyt a kapunak, hogy tevékeny szereplővé lépjen elő Solomon színpadán. A levélhullással a rügyfakadás fokozatos átlátszatlanná válásának a fordítottja történik, napok alatt megnyílnak a kerti távlatok, szinte rászól a kapu Solomonra: a zöld időkben nem nézhettél át rajtam, most itt az alkalom! Persze, mondaná Solomon, és mit láthatnék, amit ne ismernék az unalomig, az elmúlt késő őszökről, az elmúlt telekről?

Solomon megtorpant. Ez a STREISAND kertkapu valójában nyitva áll! A lánc ugyanott van, ahol eddig, a vastag, hullámos drótháló szögvas keretét többszörösen körbefonná. Ám, most látja, csak az egyik szárnyat, amely a másiknak csupán nekitámaszkodik, s ő ezt mindeddig nem vette észre. Lám, olyasmit épített fel eddig a készséges eszével, ami a valóságban másként van. Természetes volna, hogy a lánc a kapu szárnyait fogja össze; ki gondolná, hogy nem ez a helyzet? Ki akarná megvizsgálni azt, amit hite szerint már kimerítően ismer? Ugyan mi haszonnal kecsegtet, ha faggatni kezdi valaki a nyilvánvalót?

Csakhogy a hit és a valóság nem föltétlenül fedi egymást. Van abban valami nyugtalanító, amikor szaporodni kezdenek az erre utaló jelek. Megrendül a világ nyugalma. És egyszer csak kiderül: a legnyilvánvalóbbaknak látszó dolgok mögött rejtelem lappang. Igenis mindenre rá kell kérdezni. Mert íme, a kanyar és a szürke kövekből épült ház, majd a vadsóskasövény után a rozsdás drótházós kerítéshez érkezett, amelynek feliratos kapuja beláncolva, mint mindig, és innen már csak három perc volna hazáig – de ki tudja, talán egy örökkévalóság is, ha ő eddig nem járt utakra tér. Az ilyesmi ellen adott biztosítékot a Rendtartás,

járt utat járatlanért el ne hagyj, elszámolj minden perceddel, merre csavarogtál?! Hogy bementél valamiféle kapun? Hogy merészelted?

De jó volna, ha úgy lehetne külön utakra térni, hogy amíg azt járjuk, nem telik az Idő! Ha valaki külön utakra tér, az maga a Szabadság, amely ajándék, ha a külső idő addig is megáll. Minthogy pedig ez lehetetlen, és ilyen ajándék nincs, a Szabadság csak a Lázadáson keresztül érhető el. A Titkos egyben a Tilos, és a Tilos veszélyes örvény, olyan világba jutsz általa, amelyet nem ismersz, amelyben nem vagy biztonságban, és semmi másra nem számíthatsz önmagadon kívül. Hacsak nem úgy van, hogy a Tilos Világ is lakott, és vendégszeretően épp azokat várja, akik, elhagyván a Rendet, belépnek a kapuján. Hiszen ím, mert eljött számára az Időn kívüli Idő, a Titkos Világ kapui tárva állanak! A „járt utat járatlanért el ne hagyj" helyébe lépő magasabb elv: „ahol utak nyílnak, azokon el kell indulni". Ha egy-egy ilyen kapu megnyilatkozik, akkor be kell lépni rajta. Ez a Szabadság, egyben a lélek igazi Kötelessége, s büntetéssel jár, ha nem tesz eleget neki.

Itt tehát most be kell bújni. A kapuszárnyak ugyan a földbe süllyedtek az évtizedek során, amikor senki sem nyitott be rajtuk, az alsó élüket a talajhoz béklyózza a tarack és a szeder, vakondtúrások magukba építették; de felül a jobboldalit el lehet feszíteni a másiktól, és elegendően vékony személy, például egy tízéves kisgyerek, talán átpréselheti magát köztük. A nyílásba térdmagasságban már befért a cipője. Ám a szedertüskék a nadrágján keresztül a lábszárába fúródtak s megakasztották; a rozsdás, hullámos drót egyik eltört szála a gallérja alatt ingestül átfúrta a lódenkabátot, és kiszakította, amint Solomon átbukott a résen. Most már semmiképp sem lehet úgy tenni, mintha nem járt volna tilosban, erről számot kell adni. Mármost, ha odabent valamiféle kincset találna, azt majd el kell titkolnia, nem vallhatja meg pontosan, merre is járt, amikor a kabát elszakadt. Most már talán jobb volna, ha nem találna odabent semmit; különben még ki sem találta, máris hazugságban bűnös. A bűn a lélekben kezdődik.

Nem mintha eddig is át ne mászhatott volna akár a kapun, az ív alatt, akár másutt a kerítésen. De mégis más az, nyitott kapun menni be, abban nincs semmi illegális, főleg, ha Streisandékat talán még a szülei sem láthatták volna soha, oly régen tűntek el e tájról. A kalyibájuk, pajtájuk, nyaralójuk, kastélyuk talán a fás-cserjés domb tetején lehet.

Kastélynak kell lennie – döntött Solomon, amint a kaputól vagy húsz tüskés–szedres lépésnyire emelkedő első, kívülről átláthatatlan bozótfalon áttört, és két magas bozótfal között találta magát, s onnan csak egy szeletnyi, halványkék ég volt látható az egész külvilágból. Most már senki sem láthatja meg őt az utcáról, ő kivált a Világ Köreiből, halad a maga titkos útján. És ez a bozótfal-sorozaton keresztbe vezető út legalább két méter széles. Tarack borítja, de Solomonnak ebben már van gyakorlata. Lehajolt, könnyedén felszakított egy tő tarackot, a szertefutó gyökérszálak közül hófehér murva hullott vissza. Ez itt valódi út volt egykor, éspedig nem szegény emberek útja.

A következő bozótfalköz tágasabb térség. Itt is, ott is fehér vascsipke kerti asztalok és köröttük székek, az asztallapokig emelkedik a sok évtizedes, száradó fű, mégis talán egész kevés munkával kerthelyiséggé lehetne tisztítani. Hogy itt ilyesmi egyáltalában lehetséges, azt eddig a külvilág mai lakói közül legföljebb a varjak sejthették. A dombnak, valahol az egyelőre láthatatlan túloldalon, meredek sziklafalként kell leszakadnia a völgybéli út felé, ha Solomon elképzelése a táj szerkezetéről nagyjából helyes; úgy gondolta, tudja is, melyik az. Onnan nemcsak nem sejthető, mi van a dombtetőn, de meg sem volna közelíthető, legföljebb merész sziklamászó vállalkozással – már ha erre engedélyt adnának a lenti, a sziklafal aljáig nyúló kastélyparkok gazdái. A völgy annyira mélyen fekszik, hogy a kastély, amelynek talán már a következő bozótfal mögött állania kell, lentről egyáltalán nem látható, emlékezne rá.

Ha Solomon kabátja nem szakadt volna el, és nem lett volna már úgyis mindegy, visszatántorodik a következő bozótfaltól, az annyira vastag, tüskés, riasztó és ellenséges szövedék, nyársaló falanx. Ámde már édesmindegy, hogy egy vagy több szakadás van-e a kabáton. Az úton, ha már elindult az ember, végig kell mennie. Mire Solomon áttört, lebukott a nap, határozottan csípős-hideggé vált a levegő.

Opálszínű, tág perspektíva tárult elébe, füves pici hegy, mögötte a semmi, a fehéres égbolt. Hátrafordult, a tüskés bozótfalon nyoma sem látszott, hol is tört át. Azt a bozótot bizonyosan senki sem telepítette, vadon nőtt sok-sok év, évtizedek során, körbefogva a domb tonzúráját – a másik oldalon pedig, a láthatatlanságban, valószínűleg ama sziklafal szakad a mélybe. Döbbenetesen értelmetlen ez a füves, őszvégi domb, amelyen egyetlen fa sem nő, és nyoma sincs a sejtett kastélynak. Lehajolt, csomónyi füvet tépett föl, s ahogy sejtette: a murvaút murvaborította térségbe

torkollt, egykor talán itt is állhattak asztalok–székek, épületek híján rejtelmes céllal. Ámde nyomuk sincs.

Solomon fölfelé indult, hogy megmássza a titkos dombtetőt, lepillantson a völgybe, ezúttal a sziklafal tetejéről. De nem ért el odáig.

Széklapnyi, rozsdás lemezre lépett, amely a fűben rejtőzködött; majd egészen váratlanul a dombtető felületébe simuló, fűszínű csempeparthoz ért, amely tíz lépésnyiről még csak nem is volt sejthető. Csempelépcsők vezettek róla egy kékeszöld színben, meglepő tisztán csillogó, üres medencébe, közepén kis oszlop, magassága mint Solomoné. Hatalmas megbarnult, elnyomorodott, kettős rézcsap állt ki az oldalából. Solomon megkerülte az oszlopot, a lépcsők körbefutottak a medencén. A túloldalra térdelt. A domb alá közvetlenül nem láthatott, biztosan tényleg a sziklameredély alkotja a medence külső falát; de távolabb, a kékesszürke párán át, ismerős, erdős hegyoldalt látott. A hegytetőről ki nem vehető, fenyvesek alatt húzódó útjain már elég sötét lehetett, innen-onnan sárga lámpafény csillogott ki – itt fönt pedig még szinte nappal volt, a fagyos égen épp csak az Esthajnalcsillag ragyogott.

Megbotlott az oszlop tövében, amint visszafelé kerülte. Megkapaszkodott a csap vaskos nyitókarjába, és az könnyedén engedett. Rémülten ugrott el, aztán fölfelé igyekezett a lépcsőn. Fura sistergés után, porladó fröcsköléssel, ijesztően bő vízsugár tört elő az elferdült csőből; ha el akarta volna zárni, egész vízfüggönyt kellett volna leküzdenie, nem elég, hogy szétszaggatta a kabátját, még el is ázzék? Szép, kerek katasztrófát kellene hazudnia, ha mindezt ki akarná magyarázni. Pillanatra kétségbeesett: mi lesz most? Nem hagyhatja így itt ezt a valószínűtlen életre kelt, titkos rendszert!

Didergő lélekkel gubbasztott a medence partján. Már szürkült, mire elszánta magát: meztelenre kell vetkőznie, bele kell lábolnia a már az alsó peremlépcsőt is elborító, majdnem térdig érő vízbe, hogy a fröcskölés mögött elzárja a csapot. A jeges világban gőzölög ugyan, de nyilván csaphideg; előre vacogott a gondolattól, amikor majd a jeges fürdő után, meztelenül szárítkozik a koraesti fagyban, hogy felöltözhessék.

Nem töltheti itt az éjszakát. Menni kell. Ott van az a lemez! Majd maga elé tartja, legalább a haját megvédi vele a permettől! Levetkőzött, némi erőlködéssel kitépte a fűből a lemezt, és dideregve a medencébe bocsátkozott. Olyannyira az előre átélt fagyos támadás vezette az érzékeit, hogy egy percig föl sem fogta, forró vízbe lábol. Elképedten és kissé

megszédülve megállt, aztán megcsúszott, és teljes hosszában beleesett a medencébe, rozsdás lemezestül. Aztán csak ült a daloló csap sugározta, nyármeleg vízben, a sötétedő alkonyatban, a szaporodó csillagok alatt, kezében a rozsdás lemezzel. A csap elcsitult, már elborította a víz, amely tovább zubogott belőle; nem kell féltenie a haját, ha el akarja zárni.

Nincs már szükség a lemezre; különben tisztára mosta a víz. A rozsda a hátoldalát borítja, fordítsuk meg! Az alkonyatban szinte világító másik, fehér zománcos oldalán messziről is elolvashatók volnának a nagy, ívbe rendezett, régies, fekete betűk, olyanok, mint a kapu feletti felirat: ERDEI STRAND. Az alsó felén fordított hajlással: AZ ÉLET VIZE.

Solomon a nyakáig érő vízben elzárta a csapot, visszaült a lépcsőre, és a mélyülő sötétségben befelé figyelve érzékelte, amint AZ ÉLET forró VIZE kimossa lelkéből az aggodalom minden csöppjét, a szorongás évek alatt lerakódott sarát; minden sértést, amely valaha is érte, minden irigységet, amit benne mások érdemtelen sikere valaha is keltett, és minden kudarc tompán sajgó emlékét. A világnak erről az örökkévaló, elfelejtett paradicsomáról rajta kívül ma már nem tud senki, a tüskés bozót három fala megvédelmezi a lelepleződéstől és bármiféle támadástól. Attól pedig végképp nem kell tartania, hogy bizonyos STREISANDÉK igényt jelentenének be a Titkos Dombra.